

dar do teh stvari morebiti imel še med dobo zastaréllosti; ako se li skupi nad pet goldinarjev, naj se novci vsi izročé političnemu okrajnemu oblastvu, da jih potem kam dalje obrne. (Kon. prih.)

Za poduk in kratek čas.

O modi.*)

Česki Fr. V. Jeřabek; iz „Lipe Hrvatske“ prestavil K.

Nikakor ni negalantno proti gospém, ako govori moški o modi, in posebno človek, ki morda vé o najnoveji modi toliko, kakor o denarnem stanu Kitajskega cesarstva.

Moda je, djal bi, posebni študijum za gospé, in vsaka trudi se, kakor bi jej bilo že prirojeno, preiskavati teoretično in praktično najglobokeje skrivnosti modine; kjer pa jo zapusti lastna skušnja, tu pomagajo neštevilni bazari in modni časniki. Take knjige so nam moškim zapečatené, navadno s sedmerim pečatom. Kedar moški piše o modi, je to res narobe svet, in moški govoreč o teh ženskih skrivnostih, enak je gospej, ki bi govorila o vojskini umetnosti, o ogradi trdnjav in o najnovejem strelnem orodju. Ne bojte se, gospé in gospodične: ne bom preiskaval praktične strani toaletne priprave, že zato ne, ker nisem pri volji stopiti v vrsto ženskih krojačev; moje stališče je vse drugo. Pregledati hočem modo le — kolikor mi kratki čas pripušča — iz njene kulturo-zgodovinske strani, kolikor se namreč dotika splošne zgodovine ljudske omike.

Najpoprej moram povedati, da mi ni nič kaj po godu najnoveji materijalistični nauk, ki človeka pripravi v bližnje sorodstvo z živinstvom. — Premalo sem prirodoslovec, da bi mogel presoditi, kako je človeška okostnica dedni grb, ki jasno dokazuje, da smo po krvi bratje z opico in krokodilom; to pa vem, da je med človekom in najbolj dovršeno živaljo nepresegljiv razloček. Ni se mi treba v dokaz tega sklicevati na ono silno razliko, da je človek kralj vseh stvari z govorom, razumom, domišljijo itd.; opomnim samo eno precej znatno razliko — obleko namreč.

Najstareja nam znana knjiga Mojzesova „Genesis“ izpeljuje obleko od sramožljivosti in to popolnoma po pravici, kajti nježnega čuta sramožljivosti ne najdemo pri nobeni živali. Najdemo pa tudi pri najmanj olikanih divjacihs vsaj nekatere dele obleke, da, tudi nekakov okus med tem, ko nima tudi najbolj dovršena opica nikake potrebe obleči se. Da, celó v dôbi največe izobraženosti, kedar je doseglo blagostanje, estetična lepota in bogastvo, najviši vrhunec, ostaja pri nježnem spôlu še mnogo kinča, kateri spominja omikani narod na dobo njegovega divjajstva.

Čemu so nam dijamantni prstani in zlati uhani? Kako brezumna misel, stisniti si brez namena prst z enim ali več kovanimi krogi; in kaj še le hočem reči o neusmiljenosti mater, ki predirajo nježnim hčerkam ušesa, da va-nje vtikajo košček lesketajočega se zlata? In vendar to ni moda samo divjih Indijanov, ampak tudi mogočnih Rimljanov, elegantnih Francozov in Angležev i. dr. Kako neznatni razloček je med obročkom, katerega nosi na vratu Indijanka, in med zlato verižico, katero si je ovila okrog vratú dvorna gospá, in vendar kakošno brezno ljudske omike se nahaja med onim obročkom in to verižico; koliko napredka in iznajdeb je bilo potreba v zlatarski umetnosti, koliko tisoč sužnjih je moralo poginiti v dijamantnih dolinah Braziljanskih, predno je bil pridobljen ta neznaten napredek.

Iz tega je razvidno, da je dosti zanimivo, v natančno spoznanje ljudstva soznaniti se z zgodovino nošinj; in gotovo se ne najde v najnoveji dobi knjiga z naslovom „zgodovina omike“, ki ne bi imela pri vsaki dobi pristavljen opis stanovite mode tadanje. Iz živalstva in rastlinstva sta dva predmeta največe važnosti v tej reči: oni mali metulj, ki prede svilo, zvani sviloprejka, in mala rastlinica, iz katere se prideluje pavola. Ta na prvi pogled neznatna dvojica je tolike važnosti, da se ne dá ločiti od modine zgodovine. Tej dvojici zahvalujete dve pomorski državi svoje bogastvo in po tem svojo omiko. Srednjevečna Venecija in ž njo vsa zgornja Laška šteje po večem svojo zgodovino od onega časa, ko so prinesli sviloprejko iz Carigrada na Laško. In barbarsko Anglo-saksonsko pleme dvigne se na vrhunec omike — s svojo pavolo.

Pa idimo še dalje. Ne rečemo preveč, ako trdimo, da je zgodovina umetnosti in omike ondi napredovala, kjer je poletaval svilo predoči metulj.

Iz Kine prinešen je bil za časov mogočnega Justinijana v Carigrad, in ta čas zavzelo je to mesto prvo stopinjo v zgodovini omike; po zmagi Benečanov prišel na Laško, Francosko in Španjsko; in če je Francoska več stoletij zapovedovalka v politiki in modi skoro za ves svet, in če se bo, kar je skoro gotovo, po svojem padcu dvignila v novem blišču, mnogo bo pomagala k temu Lionska svila in izvrstni okus francoskega naroda.

Pa kar je bilo poprej s svilo, zgodilo se bo kmalo s pavolo. Gospodarstvo na morji preide od Angležev na severno-amerikansko ljudovlado, a Slovani postali bodo svetni narod, kedar prežene Rus Angleža iz krajev vzhodne Indije, kjer se prideluje pavola.

Po tem lahko je že najti postave, po katerih se ravna razširjanje in menjanje mode. — Da imajo ljudstva stalno nošo, temu vzrok ste dve lastnosti ljudskega duha: lepi okus ali lepota in posnemovanje. Prvo stvari modo, drugo jo razširja. Pa kar je lepo in okusno, je mnogokrat zeló slučajno, in utemeljeno le v kacem osebnem mnenji.

Znano je, da si včasih izvoli odlična oseba, bodi si imenitna in bogata, bodi si na visoki častni stopinji, smešen in čuden kraj, kraj, nasprotujoč naravi in lepoti, in glej! opične lastnosti, da govorimo z Darwinom, podložni njeni poprimejo se neumnosti, in kraj postane moda. Zato se posmehuje v Šilerjevem Valenštajnu vojak tovaršu: „und wie er sich räuspert, und wie er spuckt, das habt ihr ihm genau abgeguckt.“ Francoska cesarica Evgenija, ki je poleg nekdanje Katarine Medicejske in markeze Pompadour, narekovala svetu modo, šla je enkrat na sprehod s trstovo palčico, in glej! drugi dan nosile so vse Parižke, tretji vse Francoske gospé enake paličice.

Anekdota pripoveduje o nekem zvitem klobučarji, kateri je bil skoro popolnoma ubožal, to smešnico. Vzame namreč svoj zadnji, nedodelani in toraj popolnoma nemodni klobuk, in gre ž njim h kralju Ljudevitu Filipu, ter ga mu pokloni. Vladar se začudi in popraša, kaj hoče s tem nenavadnim darom? „Veličanstvo! če hočete mene in mojo družino beraške palice rešiti“, odvrne klobučar, „pojte samo enkrat s tem klobukom skozi „Champs Elisees“. Kralj mu obljubi in tudi spolni obljubo, in glej! drugi dan so zeló popraševali za klobuke te nenavadne oblike, in za iznajditelja, in klobučar postal je bogatin.

Ta povestica, morda izmišljena, ima vendar resnično jedro, in nas podučuje, kako nastaja ono, kar zovemo modo. Ljudje in celi narodi, ki premagajo

*) Berilo iz poslednje besede čitalnice Ljubljanske.

vse druge po duhu in društvenih razmerah, so navadno zapovedovalci tudi v modi.

Odtod sledi, da je zgodovina mode tesno zvezana z zgodovino omike in politike. Po obrazu more se soditi duh, ki se odseva v obličje, tako po obleki značaj mesta, kraja, naroda.

Zeló malo se vé o starih Asircih; pa v podrtijah Ninivskih najdemo kroj obleke, enak onemu Egipčanov! kaj je naravnije, kakor da sklepamo iz tega na sorodstvo omike Asirske in Egipčanske? Ostroumni gledalec more v ptujem mestu spoznati že na ulici stanje in mišljenje njegovih prebivalcev. Različni slog zidanja je skoro tisto, kakor različen kroj; v obojem je dober del preteklo in sedanje zgodovine.

Menjajoča se moda moškega in ženskega kroja podobna je barometru, ki prikazuje politično in društveno stanje. Čim bolj oddaljen jo narod od onih krajev, kjer se določuje osoda narodom, čim stalniji, enoličnejši je njegovo notranje življenje, tem manj se mu preminja kroj, da ne rečem moda, ker ta beseda naznanja menjo kroja, in se more le rabiti, če je narod že različne kroje nosil, in se že bolj razvil.

Zato je noša gorjanca in kmeta sploh, oddaljenega od mesta, več let, da, tudi stoletij, vedno ista, in nasprotno, če se premeni, je to znamenje, da se je zgodil velik politični prevrat, kateri je imel težke nasledke za narod. Pri tem so tudi okolnosti precejšnjega vpliva; čim mirnejša je doba, čim slabše politično življenje, tem stalnejša je moda; ljudje v velikih mestih menjajo kroj, narod pa ostane v stari opravi in še misli ne na drugo.

Nikoli se kroj ni tako hitro menjal, ko v burnem letu 1848. In ni se samo naglo menjal, ampak tudi brzo širil in se polastil celó ljudi, ki niso bili nikakor vneti za prekucijo; zdelo se je, kakor bi povsod divji vrtinec sukal vso Evropo, kjer je tako imenovana svoboda jela prodirati.

Le tam, kjer je bilo javno mnenje hladneje, bodi-si zaradi velicega napredka, kakor na Angleškem, bodi-si zaradi zaostatka, kakor v Rusiji, niso nasledovali klobučarji in krojači srečne osode bratov po ostalem svetu. Ta nevarna mednarodna mrzlica bila je tako silna, da se jej niso ubranile niti sive glave, ampak mlado in staro zabredlo je v to nevarnost.

Kdor je ostal pri starem, gotovo je dobil kak sramotiven priimek. Človek bi bil mislil, da se bodo z enim udarcem pretrgale vse vezi, ki vežejo preteklost s sedanostjo. Pa kakor ni imel v politiki nikdo jasnih in bistrih nazorov, ampak je bilo vse fanatično idealiziranje, tako je bila tudi moda zbrano krdelo neumnosti in smešnosti. Take zmešnjave morda ni videla niti Francoska prekucija. Narodna misel vročega laškega plemena ohranila se je v gorah Siciljskih in Abruških, katerih najugodnejši posel je bilo roparstvo. Pa, glej čudo! klobuci teh ljudi imenovanih „Carbonari“ postali so moda polovice Evrope. Ideja ljudovladstva kazala se je v rdeči kapi, katera je prav neskladno nasprotovala drugemu kroju, izposojenemu iz najbolj monarhične dobe cesarstva.

Ideje (kosmopolitično - prekucijske pa osebno - narodne) podale so si prijateljsko roko. Pa, kakor smo postavljali skupaj republikanca „Mazzini-ja“ s hrabrim Jelačičem, kakor smo spoštovali skupaj ljudi vse skoz nasprotnih načel v Přemislju Otokarju in Ivanu Husu, ravno tako nosili smo pri stari slovanski obleki jakobinske kapice, in gospé opasale so si konservativni oprsnjak s tribarvenim vezom, katerega zibelka je Francoska prekucija.

(Kon. prih.)

Evo kos nemške učenosti!

Iz Šent-Urhške gore 11. sušca.

Unidan sem dobil letno poročilo „zoologično-botaniškega društva“ Dunajskega v roke. Pregledovaje njegov obsežek zapazim neki popis rastlinstva Gorenske strani z naslovom: „Beitrag zur Flora Oberkrains von Hans Engelthaler“, kateri je — kakor piše — leta 1872 in 1873 plazivši se po Gorenskih planinah cvetlice nabiral. Željno, rekel bi, prav hlastno začnem čitati ta popis njegov; al kako me že pri sedmi vrstici zbode v oči v nemški jezik predstavljeno ime Bohinjske planine „Črna prst“. In kaj mislite, kako ga je skoval? Le nikar se ne smejajte; vsaj veste: črni-a-o je po nemški „schwarz“, prst pa „Finger“; tedaj: črna prst = schwarzer Finger. Da bi ga vrag krcnil po prstih tacega Nemca, si mislim, ki imena krajev naše mile domovine tako neumno v nemščino prevaja. Ni čuda po takem, da iz naše Zaplate so napravili Sauplatte; iz Luž Lausch in druga taka imena, katera, ako bi jih psu na rep privezal, bi gotovo steklino dobil. — Ko „visokoučeni“ Hans vse kote in kraje popiše, kjer je nabiraje rastline se potikal, pravi: „botaniški izid svojih popotovanj priobčujem v sledečem imeniku, s tem pristavkom, da se nahajajo v njem le tista plemena, katera — čujte! — na Kranjskem doslej, ali še niso bila najdena, ali pa sem jih na takih mestih nabiral, katerih popisi Kranjske flore, ki so doslej na svitlo došli, posebej ne opomnijo! In zdajci našteva te nam Kranjcem do zdaj „še nepoznane“ rastline in te so, naj vsaj prvih osem, tu navodim: „Atragene alpina“ (Črna prst, Prevale), katera pa na vsem Gorenskem pogorju raste; „Thalictrum aquilegifolium“ (Aufstieg von Mitterdorf — am Ufer der Gurk), ki se pa nahaja po grmovju, ob potocih po lozah in drugod po celi deželi. „Ranunculus hybridus“ (Mangart), katerega je po Gorenskih planinah povsod obilo, „Caltha palustris“ (pri izviru Bohinjske Save), mi pa pravimo: povsod, kjerkoli le žabe kvakajo, „Trollius europaeus“ (Wiesen um Feistritz) in „Aquilegia nigricans“ (Črna prst) obeh obilno na Zaplati in prvega poleg Kranjske gore cele kupe, „Aconitum Napellus“ (bei den Triglav Seen), tega je pa tukaj, kmalu od Šent-Urhške gore proti Krvavcu, potem v dolgih njivah med Grebenom in Krvavcem, posebno pa na Višencah toliko, da lahko vse homeopate ž njim prevedimo. In tako našteva 154 plemen in vrst rastlin od njega v dveh letih na Kranjskem nabranih, med katerimi pa ne ene ni, da bi je Fleischman v svojem pregledu (synopsis) flore Kranjske že ne omenil in tudi več kot polovico njih najdeš ne samo po vsem Gorenskem pogorju, temuč tudi drugod, — in vendar „učeni“ Hans trdi, da jih doslej ali še noben našel ni, ali vsaj nihče še v kakem spisu njih mest, kjer rastejo, na tanko popisal. Bogme! naj bi kdo nas se predrznil pisati tako kolobocijo, nemci in nemškutarji bi kot gladni psi planili na-nj in ga do dobrega zmleli; ako pa piše kaki nemški „Hans“ in naj še tako otrobe veže, vendar je vse „izvrstno“, „sijajno“, „nedosegljivo“, „neverjetno učeno“! Mi pa pravimo:

Hans Sachs war ein Schuh-Macher und Poet dazu.

Slovstvene stvari.

Mrvice slovniške in slovarske.

(Dalje.)

4.

Nekateri so jeli pisati: moraličen, moralično stališče.

šili. Ljubko se zibljeta v zraku metuljčka: rumenček (*Colias Rhamni*) in mali lesičkar ali rjavec (*Vanessa urticae*) ogrevaje se v toplih solčnih žarkih, ali pa preletovaje od cvetlice do cvetlice. Brzonožni martinček ali arsejca (*Lacerta agilis*) veselo šviga od mesta do mesta, ali pa se mirno sončuje na kakem gorkem kraju. Pa tudi žužki raznih plemen so prilezli iz svojih zimskih stanišč. In razni ptički, o kako veselo, kako veličastno popevajo oni okoli pohištev in po bližnjih lozah veselivši se novega življenja ter hvalivši stvarnika, da jih je ohranil in obvaroval zimskega mraza. Vse to in drugo nam glasno oznanuje, bližajočo ljubomilo pomlad. Robič.

Za poduk in kratek čas.

O modi.

Česki Fr. V. Jeřabek; iz „Lipe Hrvatske“ prestavil K.

(Konec.)

Po tem bi utegnil kdo reči, da iz mode se ne moremo ničesa naučiti. Al, kako prostrano je to polje za psihologa, ki preiskuje ljudske značaje, za modroslovca, ki pregleduje mnenje raznih narodov v zgodovini ljudski. Poglejmo, na pr., Česko, leta 1848 do 1850. Ljudje, ki so gojili ideje karbonarske z barvami Pariške prekucije, in slovanske narodne noše, prikazali so se hipoma na ulici v popolno korektnem fraku in cilindru, pa z brado, ostriženo tako strogo, kakor ces. kralj. Ljudje! Dolga brada v gorah Italjskih ali staročeskimi taborjih mahoma se je pričela nositi, a divja svoboda premenila se je v strogi absolutizem in brada, katero si je dal napraviti Francoski cesar ali kak drug potentat, postala je moda za več milijonov ljudi.

Resnično! malo samostalnosti je pri ogromni večini ljudi; sužnji smo vsi, zdaj sužnji onega, ki napravlja barikade, zdaj onega, ki slučajno kot vladar sedi na prestolu!

Modo more porabiti slikar karikatur, da naznači menjajoči se namen, in misli politične. — Al o modi ne čitamo samo veseloigre v zgodovini človeštva, temuč tudi globoko tragične prevrate spoznavamo v teh sicer mirnih, pa vendar mnogo značečih izrazih notranje razdraženosti. Nesrečni kralj Ljudevit XVI., kateremu je guillotina odsekala glavo, doživel je mnoge premene od zibeli do groba. Francosko plemstvo izvoli, dauphinu Ljudevitu XVI. na voljo, barvo svoje obleke, in nekoliko let pozneje pila je rdeča barva jakobinske kape kri kralja Ljudevita XVI.! Taka ironija res hudo peče! — Pa je še več temu enacih žalostnih spominov v Francoski zgodovini prekucijski. — Ko so ob času vlade guillotine pod ostro sekiro padale ne samo moške, temuč tudi ženske glave, nastala je med Francoskimi gospemi navada striči si lase. Res! oster humor izražen je v tem, da so si žene dale že naprej striči lase, da se pozneje na morišču ne bodo s tem zadržavale! Enaka moda je vladala 1848. leta in še danes zove se na Francoskem „la dernier toilette“ — zadnja toilette.

Posnemanje Grških in Rimskih ljudovladnih naredeb, ki se odseva v političnih mislih in vredbah Francoskega prevrata, bilo je tudi vzrok, da so posnemali starogrški in rimski kroj. Francoska revolucija je pregnala obleko duhovnov in redovnikov, katera ni nič družega, ko stara Rimski toga, a ista revolucija oblačila je svoje služabnike in narodne zastopnike v isto togo. Še bolj pomenljiva bila je Grška moda Pariških žen ob času direktorija; bila je popolnoma v skladji in primeri z nenravno razuzdanostjo te prekucijske dobe. Francoske žene so posnemale ta „idealni“

kroj Grških boginj, kateri je tako nasprotoval vsej ženski sramožljivosti, da se od one dobe ni nikdar več mogel vzdržati med ženami. A kaj bo še le, če materialistični nazori zmagajo na svetu, po katerih smo bratje katerega koli orangutana tam v kakem prvotnem gozdu! — potem bo morda vladal po vsem svetu kroj še mnogo idealniji od onega Grških boginj!

Vse to dokazuje nam, da zgodovina mode stopa poleg zgodovine državne. Kakor se rešuje na bojnem polju vprašanje, kateri jezik naj bo svetovni jezik, tako rešuje se ondi tudi vprašanje o modi. Narod, ki ima predstvo pred družimi, ki jim imponira, če tudi ne vedno s silnijo vojsko, ampak z omikanim duhom, tak narod širi svoj narodni kroj med druga ljudstva. Rim je bil že dolgo sedež svetovne oblasti, pa je vendar še iztočna omika Grška in Sirska vladala v Rimu, in bila je iztočna moda toliko ljubljena in spoštovana v Rimu, kakor Grško bogoslovje in vera.

„Antijohija“ v mali Aziji je ob času cveta Rimskega cesarstva ravno tako bila zapovedovalka v modi, kakor v srednjem veku Benedke in Rim, kakor daudanes Pariz. Ko se je po slavni zmagah Belizarjevih za cesarja Justinijana poslavljal Carigrad, je posnemala polovica Evrope modo Carigradsko. Ko so Arabci s čudovito hitrostjo zavzeli obali sredozemskega morja, vplivali so precej zelo tudi na modo. Proti koncu srednjega veka je vladal Laški kroj in najbolj Beneška svila; tudi mlada Nizozemska je razum tega ondaj vplivala nemalo na modo. Ko je za Karola V. po iznajdenji Amerike in družih srečnih podvzetjih svetovna vlada prešla na Španijo, postala je neokusna Španjska noša moda kraljevim dvorom. Po srečnem bojevanji Gustava Adolfa Švedskega v tridesetletni vojski se je pokazala po večem Švedska moda, katero je prepodila Francoska ob času Ljudevita XIV., in Francoska ima v modi še sedaj žezlo v rokah in vse zgubljene bitve Napoleona I. in III. niso ga jej mogle izbiti iz rok. Moglo bi se pač reči, da Nemčija ni popolnoma premagala Francije, dokler jej ni izvila iz rok ta poseben način svetovne vlade. A djanja kažejo, da se Nemčija res bori za to zmago. Kako so se trudile domorodne nemške žene, da bi pregnale Francosko modo iz Nemčije, pa vse zastonj! koliko storil je Bismark, da bi Francoski jezik ne bil več diplomatični, pa zopet zastonj! Dokler Pariz narekuje modo svetu in ne Berolin, Sedanska bitva ni odločna, Nemčija še ne imponira svetu toliko, da bi mogla popruniti vso Evropo.

Še nekaj treba je v zgodovini mode dobro preiskati in to je pomen demokratični, ideja državne ravnopravnosti. Kolikor večji je suženstvo, kolikor bolj tlačijo ljudstvo, kolikor bolj se mu zapira pot omike in blagostanja, toliko bolj ločijo se ljudje z zunanjim krojem, toliko večji svit vlada v oni privilegirani manjšini, katero je čas postavil na vrhunec državne uprave. Moda je po svojem značaju zelo aristokratska, in nevošljivo gleda onega, ki jo posnema in se ž njo enači. Čim bolj pa se širi ideja svobode in ravnopravnosti, tem bolj enoličen in tudi priprost je kroj obleke. Grki in Rimljani vzgojili so nasproti strogo ločenim Indijskim in Egipčanskim kastam proste mestjane, in zato so se vladarji starega sveta in Grških ljudovlad po kroju ločili tako malo od svojih somestjanov, da se niso niti razločiti mogli. Rimski cesar ločil se je z zelenim vencem na glavi, in s škrlatom od podložnih, pa venec moral si je vsaki mestjan pridobiti v vojski. Ko so se pa jeli cesarji nagnjevati na vojsko, ter se tako jeli tudi po obleki ločiti od mestjanov, jela se je tudi svoboda umikovati pred izhodnim despotizmom, a ko si je

Zapisnik

32. odborove skupščine slovenske Matice

10. aprila 1875. leta.

Gospod prvosednikov namestnik Peter Kozler prične sejo, ko so se bili sošli gg. odborniki: Dr. Jan. Bleiweis, J. Marn, M. Močnik, M. Pleteršnik, dr. J. Poklukar, A. Praprotnik, Fr. Souvan, dr. J. Strbenec, L. Svetec, J. Šolar, J. Tušek, J. Vavrù, J. Vilhar, dr. J. Zupanec in Fr. Žakelj.

1. Potrđi se zapisnik 31. odborove skupščine in zapisnik privatnega dogovora Ljubljanskih odbornikov 6. februarija 1875. leta.

2. Gosp. dr. Jan. Bleiweis se oglasi ter izroči odboru sledeče pismo: „Slavni Matični odbor! Počastujem se društvu Matice slovenske izročiti obraz nepozabljivega našega prvosednika dr. Coste, ki ga je po naročilu zdolej podpisanih častiteljev njegovih slikal naš velecenjeni umetnik Ivan Frankè. Naj ostane podoba dr. Costova na strani dr. Tomana na vedne čase v hiši Matični v spomin neizmernega spoštovanja in iskrene hvaležnosti do prezgodaj narodu slovenskemu umrlega domoljuba!

V Ljubljani 10. sušca 1875.

Dr. Jan. Bleiweis, grof Jožef Barbo, Ivan Vilhar, prof. Janez Vavrù, dr. Jožef Poklukar, Jan. Murnik, Fr. Ks. Souvan, Fr. Ks. Souvan mlajši, Ferdinand Souvan, dr. Jernej Zupanec, dr. Vončina, prof. Jožef Marn, J. Šolar, Anton Perme, Valentin Krisper, France Kadilnik, kononik Zupan, kanonik Kramar, Luka Jeran, Karl Kljun, kanonik Urh, Franjo Ravnikar, Karol Žagar, Anton Klein, Pavel Skale!

Potem pa reče: Takrat, ko sem bil sprožil misel, naj se izdela slika Costova, to je bilo prve dni aprila meseca 1874. leta, bil bi na vse drugo poprej mislil, nego na smrt njegovo. Storil sem bil to zavolj tega, da bila bi mu poklonjena slika vsaj v nekoliko zadostilo zoper takratne hudobne napade celó iz domačega tabora. Naj povem še, da mi je svak njegov g. Schollmayr iz izvirnega Costovega dnevnika izročil njegovo sebi leta 1849 si postavljeno poslovico ter mi željo razodel, naj se primerno prilepi sliki. Prislovica glasi se tako:

Der Wahrheit soll mein Leben,
Dem Recht, geweiht sein; —
Mein Herz sei Gott ergeben,
Die Ehre bleibe mein!

Laibach 1849.

E. H. Costa.

Gosp. predsednik predlaga, naj se tem gospodom pismeno izreče zahvala za krasni dar, kar se tudi soglasno sprejme.

Tajnik bere potem pismo hrvatske „Matice“, v katerem ona obžaluje smrt dr. Coste. To pismo se glasi od besede do besede tako-le: „Slavnomu odboru „Matice slovenske“ v Ljubljani! Upravljajući odbor „Matice hrvatske“ žali neizrecivi gubitak Matice slovenske i suplemenoga naroda slovenskoga, što tako rano izgubi plemenitoga radnika i glavu svoga dra. E. Kostu. Tu novu ranu naroda slovenskoga najnježnije osiećamo mi Hrvati, prva braća Vaša; a „Matica hrvatska“, najrodnija po radu i težnjah svojoj družici slovenskoj vruće želi što više takovih odličnih članova i radnika, a s Vami zajedno oplakuje slavna Vam predsjednika. Izvršujući nalog upravljajućega odbora čast nam je podpisati se najpokorniji

U Zagrebu 3. veljače 1875.

Ivan Kukuljević,
predsjednik.Tade Smičiklas,
tajnik.

nazadnje postavil „Avrelijan“ Perzijski dijadem na glavo, in je sin necega sužnja Dijoklecijan ves svoj nikodemski dvor oblekel v Perzijsko opravo, odzvonilo je meščanski svobodi in barbari zavzemali so gospodstvo. Temu enak primer najdemo v srednjem veku. Fevdalno plemstvo srednjega veka svetilo se je biserov in demantov in celó dvorniki na manjih dvorih so nosili se enako tedanjim kraljem in vojvodom, a sužnje ljudstvo oblačilo se je s krpami in cunjami, kakor puščavniki. Kdo plača dandanes za eno samo oblačilo več tisuč goldinarjev? O čem loči se sedanje plemstvo od družih omikanih ljudi, da celó od svojih viših služabnikov? Z omiko in znanjem naj se ločijo, ne z obleko. In vladarji popuščati morajo vojaško opravo in oblačiti se mestjansko. Znana je v tem obziru enolična suknja meščanskega kralja Ljudevita Filipa in njegov še priprosteji dežnik, katerega mu ni zavidal najrevnejši prebivalec kacega Pariškega predmestja. Naše stoletje je demokratično. Z majhno verižico na suknji loči se vitez visocega reda od navadnega komptoirista, in majhen košček briljanta, lesketajoč se v prstanu na roki milijonarija, je ves razloček, ki ga loči od človeka male mesečne plače, — krojaški račun obeh je zeló majhen, in le malo je eden večji od družega. In še celó gospé, te aristokratke per excellence morajo, rade ali nerade, slediti zgled kraljic, ki se, kakor Viktorija, nosijo enako najmanji mestjanki Windsorski; nimajo več družih kaznen, kakor odpust iz službe, ako se prikaže služabnica na ulicah v svileni obleki istega kroja, katerega si je gospodarica njena ravno včeraj naročila pri prvem ženskem krojaču v mestu.

Moglo bi se še govoriti o kulturno-zgodovinskem pomenu mode marsikaj. Vredno bi bilo reči katero o raznih uniformah, o strogi policiji nekaterih držav, kar se tiče nošnje, kar je dokaz, da država vidi pogin za-se, ko se boji širjenja stanovite mode, ki širi tudi stanovite ideje; govoriti bi se moglo tudi o idejalnem kroju, a deloma takega še nikjer ni, deloma to ne spada sem. Rekli smo do sedaj, da je dandanes moda ženska, in malo tudi moška, zeló enolična in da je svit in bogastvo mode bolj smeha vredno, ko začudenja. A vojsko pričeti proti modi bilo bi ravno tako, kakor bi hotel izgubiti kdo omiko in oliko, ter poslati z Rousseau-om človeka v puščavo med sorodni mu rod opic.

Naj še nekoliko spregovorimo o narodnem kroju! Naprej povem, da ne verujem v mogočnost tacega kroja. Zdaj, ko je vedno manja razlika med raznimi krojevi, moglo bi se govoriti o narodni noši le še pri Turcih, Kinezih in Japanezih, pa da bi se razvil narodni salonski kroj, misli naj on, ki ne vé ničesar o politični in zgodovinski menjavi. Ob času državnih prekucij izmišljujejo se vsakoršna znamenja na kroju, da se spoznavajo oni, ki se skladajo v mislih, in zastopniki novih idej hoteč razširjati svoje mnenje rabijo zunanje znake, po katerih se ločijo od družih mračnjakov — to je bilo vedno in bo vedno, kedar se predrugačuje državna vredba — pa če so te razlike v nošnji narodne ali izposojene, to ni velicega pomena. A samo po sebi je jasno, da se zavržejo ti razločki, kedar se učvrste nove naredbe in odločno zmagajo prevratne ideje. S tem pa ne rečemo, da se manji znaki ne bi mogli obdržati, ker salonska moda ni stroga uniforma, a velike pomenljivosti nikdar ne bodo. Glavno je vedno, da je obleka okusna, primerna, npravna. Glavno pravilo za modo pa je vedno: priprostost, elegancija in okus.